

Корольов Дмитро Костянтинович,
кандидат психологічних наук, доцент,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ)

МОРАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

Для багатьох обдарованих дітей властиві прискорений моральний розвиток, загострена увага до моральних проблем, сенситивність, глибина емоцій, емпатійність [2]. Ці феномени є наслідком обдарованості або психічних властивостей, що знаходяться в її основі. Однак такі характеристики нерідко спричиняють емоційні та комунікативні проблеми обдарованих.

Так, Л. Сільверман на підставі вивчення історій життя більше тисячі восьмиста обдарованих дітей та теоретичного аналізу стверджує, що когнітивна складність разом з деякими особистісними рисами обдарованих створюють унікальний суб'єктивний досвід, центральною характеристикою якого є моральна сенситивність. Остання набуває різноманітних форм: їх почуття легко вразити; вони жаліють інших, захищають та легко плачуть; розуміють почуття інших; гостро реагують на критику [3].

Схожій позиції дотримується Д. Ловескі, який пише, що його робота з обдарованими дітьми свідчить про їх незвичну моральну та соціальну занепокоєність. Як хлопчики, так і дівчатка тривожаться з приводу війн, оточуючого середовища, безпритульності, бідності, злочинності та вживання наркотиків.

Д. Ловескі вважає початком розвитку моральної сенситивності обдарованої дитини прояв емпатії між нею та дорослим, який про неї піклується. Проте розвиток моральної сенситивності вимагає не лише взаємної прив'язаності з дорослим, але й формування сильного Я. Останнє відбувається внаслідок співзвучності материнської реакції на ранню емоційну експресію дитини та взаємне захоплення у взаємодії між ними [1].

Високообдаровані діти, які вимагають від батьків більш інтенсивної стимуляції, більше уваги та залучення, також потребують більше емоційної співзвучності. Звіти батьків тридцяти п'яти обдарованих дітей з коефіцієнтом інтелекту вище за сто сімдесят свідчать, що діти, які відчували надійну

прив'язаність та емоційну співзвучність, активувались заняттями, що обирала сама дитина. Одна мати описала цей процес як навчання чути, чого насправді прохає її дитина, коли, може здатись, вимагає надмірної уваги [1].

Д. Ловескі зазначає, що асинхронність розвитку обдарованих дітей проявляється не лише в різних рівнях когнітивної, емоційної та соціальної зрілості, але емоційна та соціальна зрілість можуть варіювати залежно від ситуації та її учасників. Одна й та сама дитина може бути емпатійною та альтруїстичною в одній ситуації, егоїстичною та байдужою – в іншій. Дитина, яка здатна розмірковувати на винятково високому рівні про моральні проблеми, може вирішувати соціальні ситуації на засадах рівності та взаємності лише на рівні своїх однолітків. Наявність знань або здатності до розмірковування не обов'язково передбачає можливість обирати правильні рішення. І навпаки, здатність діяти зі співчуттям та знаходити справедливі рішення не означає, що дитина може пояснити причини своїх вчинків [1].

Прискорений моральний розвиток обдарованої дитини може мати травматичні наслідки для неї, оскільки в ситуаціях, де її однолітки діють відповідно до стереотипів та традицій, така дитина ставить запитання, навіть, проблематизує. Обдаровані діти також можуть бути нездатні емоційно впоратись з ідеями, що генерують. Деякі пробують взяти на себе дорослу відповідальність без емоційної зрілості, яка необхідна, щоб прийняти людську недовершеність або ситуації, котрі не мають гарного вирішення [1].

Однак викладене не означає, що всі обдаровані діти відрізняються розвиненою мораллю. Деякі з них емоційно травмовані зневагою, насильством, нечутливістю або нестачею розуміння. Зустрічаються також "однобічні" обдаровані діти, яким дозволили розвинути їхні спеціальні таланти, але не приділяли такої ж уваги їх соціальному та емоційному розвитку [3].

Слід погодитись з Д. Ловескі, який вказує, що у суспільстві, де цінності влади, домінування, багатства та статусу культивуються тисячі років, обдарованим дітям важко протистояти інкультурації. Багато обдарованих хлопчиків зачаровані насильством, яке вбачають єдиним засобом вирішення конфліктів. Вплив мас-медіа та однолітків провокує в них конфлікт із власними внутрішніми почуттями та судженнями. Якщо обдаровані хлопчики будуть продовжувати ними керуватись як в ранньому дитинстві, вони ризикують бути відторгненими та осміяними однолітками. Вони

настільки вразливі в цьому плані, що часто відмовляються від моральної частини себе.

Список використаних джерел:

1. Lovecky D. V. Identity Development in Gifted Children: Moral Sensitivity / Deirdre V. Lovecky // *The Moral Child in a Violent World. Understanding Our Gifted* // *Roeper Review*. — 1997. — №20 (2). — P. 90—94.
2. Roeper A. Giftedness and Moral Promise / Annemarie Roeper, Linda Kreger Silverman // *Morality, Ethics, and Gifted Minds* / [ed. Don Ambrose D., Cross T.]. — London, NY : Springer Dordrecht Heidelberg, 2009. — P. 251—265.
3. Silverman L. K. The Moral Sensivity of Gifted Children and the Evolution of Society / Linda Kreger Silverman // *Roeper Review*. — 1994. — №17 (2). — P. 110—116.